

УДК 347:351.746.2(477)

Назаренко П.Г.

доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Детектив (від. лат. detectio – розкриття; англ. detective) – агент карного розшуку поліції, сищик. «Детективом» називають співробітника поліцейських структур деяких зарубіжних країн, переважно організованих на основі англосаксонської системи права, країн Британської Співдружності,

фахівців з розслідування злочинів, які здійснюють збір інформації про факти, що можуть бути використані в суді як докази.

Детективну діяльність не можна повною мірою назвати оперативною і повністю отожднювати її з оперативно-розшуковою діяльністю. Як зазначається в літературі, сам термін «оперативно-розшукова діяльність» означає, відповідно до тлумачного словника, що розшук здійснюється практично, швидко, завчасно може змінити хід справи, реалізувати відповідні матеріали. Крім того, поняття «оперативний» часто пов'язується не тільки зі швидкістю, гнучкістю, але й з таємністю роботи. Швидкість реагування і конфіденційність у роботі – невід'ємні ознаки оперативності.

Негласність роботи детектива і використання ним спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (приховані відеокамери, прослуховуючі пристрої тощо) обмежується у більшості країн світу. Проте, з іншого боку, елементи конспіративності в діяльності приватного детектива також присутні. Наприклад, у деяких країнах приватним детективам дозволяється опитувати громадян з приховуванням своєї особи, використовувати конфіденційне співробітництво, застосовувати прийоми спостереження без привертання уваги з боку оточуючих. Як правило, встановлюються також спеціальні правила щодо зберігання та розголошення зібраної приватним детективом інформації.

Ще на початку 90-х минулого століття правоохоронці виступали з ініціативою необхідності запровадження приватної детективної діяльності. Українські приватні детективні агентства – поза правовим полем. Тим не менш, це не заважає їм активно розвиватися, конкурувати і піднімати ціни на свої послуги.

За оцінками фахівців, сьогодні в Україні налічується близько 2,5-3 тисяч детективних агентств. Більшість з них оформлені як засоби масової інформації, а у сфері «послуг» у них значиться: «журналістські розслідування», або працюють під вивіскою інформаційного бюро або охоронного агентства. Спектр послуг у них широкий: від стеження за людиною до пошуку зниклих. Також детективні агенції займаються пошуком родичів, запобіганням шлюбних афер, проведенням незалежних розслідувань, кадровою безпекою організацій, перевіркою бізнес-партнерів тощо. Зокрема, можуть навіть допомогти вирішити дрібні внутрішні проблеми в компанії.

В Україні такий вид діяльності тривалий час був офіційно не визнаний та не був законодавчо врегульованим, хоча фактично приватною детективною діяльністю давно та плідно займаються не лише фізичні особи, а й юридичні. За неофіційними даними, зараз в усіх регіонах України працює декілька тисяч приватних детективів і приватних детективних агентств, і їхні послуги користуються великим попитом серед бізнесу, політиків, адвокатів.

Однією із основних і найважливіших внутрішніх функцій держави є правоохоронна, - суть якої полягає в забезпеченні охорони прав і свобод громадян, законності і правопорядку, навколишнього середовища, всіх суспільних відносин, які встановлені і регулюються правом. Протягом останнього десятиліття система правоохоронних органів зазнала багатьох як кардинальних, так і менш значних змін, які відбувалися в межах здійснення.

Система надання якісних послуг населенню одна з головних задач держави у забезпеченні захисту законних прав і інтересів громадян. Однак монополізація в державі надання правозахисних послуг виключно державними правоохоронними органами не є правильним вибором, до того ж якщо брати світовий та європейський досвід у цьому напрямку. Мова йде про запровадження в державі інституту приватної детективної діяльності.

Запровадження Закону про приватну детективну діяльність є актуальною на сьогодні, тим більше, що такий вид діяльності в Україні є новий, механізм дії та процес впровадження не вироблений. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 28.12.2015 року № 3726 з доопрацюваннями від 21.02.2017 року Комітетом Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, очікує на друге читання Верховної Ради України.

Однак до теперішнього часу Закон не прийнятий та повергнутий для доопрацювання. Прийняття Закону має важливе значення, насамперед це стосується демонополізації надання послуг, пов'язаних з проведенням розшукової діяльності виключно правоохоронними органами, а також розвантаженням цих органів і надання більш якісно послуг населенню. Однак проект Закону є недосконалим і потребує доопрацювання.

Діяльність детектива має на меті захист прав і свобод людини, тому органи державної влади та місцевого самоврядування повинні сприяти приватним детективам, приватним детективним підприємствам (агентствам) у їхній діяльності. Все залежить від задач, які ставитимуться перед детективом та обсягу його прав при здійсненні детективної (розшукової) діяльності. Ефективність їх діяльності значно підвищила б відсоток розкритих злочинів, що сприятиме здійсненню головного обов'язку держави – утворення і забезпечення прав і свобод людини.